מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

עבודה זרה יב

עניין: הזכרת שם האם

שו"ת תורה לשמה סי' שצט

כאשר יתפללו על אדם בשביל איזה דבר הצריך לו ויבקשו עליו רחמים, אם יזכירוהו על שם אביו או על שם אמו, והנה אנחנו רואים בכותבי קמיעות שנוהגים לכתוב שם האם, ולא ידענו אם יש לזה יסוד אמתי. גם רצינו לידע מה טעם יש בזה, והלא כתוב[1] למשפחותם לבית אבותם שייחוס האדם על אביו. יורנו המורה לצדקה ושכרו כפול מן השמים.

תשובה

איתא בגמרא דשבת דף ס"ו ע"ב אמר אביי אמרה לי אם, כל מנייני בשמא דאימא. ופירש"י ז"ל כל לחישות פלוני בר פלונית ע"ש. ועפ"ז כותבים בקמיעות שם האם, ונראה דה"ה בבקשת רחמים בפה דמזכירין שם האם[2].

ואשר שאלתם מה טעם יש בזה, נראה דהיינו טעמא משום דעל הרוב ימצא על האיש קטרוגים יותר מן האשה. הא' מפני שהאשה פטורה ממצות עשה שהזמן גרמה, וגדולה מזו שהיא פטורה ממצות ת"ת, והאיש לא פלט מעון ביטול תורה, וכמ"ש רז"ל[3] פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה. ועוד כי האשה היא מוצלת מעון הקרי, אשר הוא דבר המצוי בזכרים הרבה. ועל כן קטרוגים של האשה על הרוב הם מועטים משל האיש, לכך יזכירו שם האם עדיף. גם עוד אין המקטרגים מתקנאים בנקבות כמו בזכרים[4]. ושמעתי אומרים[5] טעם אחר מפני שהאם היא מבוררת יותר מן האב, אבל חזקת האב היא מכח רובא, וכמ"ש בגמרא

גמ' שבת סו:

חנה לפופי ינוקא בשבתא שפיר דמי אמר אביי אמרה לי אם כל מנייני בשמא דאימא וכל קטרי בשמאלא ואמר אביי אמרה לי אם כל מנייני דמפרשי

בן יהוידע ברכות נה:

שם חכם פלוני בר פלוניתא המצטרף שמזכיר שם אמו ולא של אביו לומדים הטולם כי אמו ולוחת יותר מאביו ולא ניחא ליה בזה ולדרכה יש בזה חילול כבוד שמגלגל בחביו שבשמה בחורת ספק לחכם כ"ל בס"ד המצטרף מפני שהאשה אין עליה קטרוגים כ"כ כמו האיש חדא שהיא פטורה ממ"ע שהזמן גרמה ושוד מולנת מצני עשות חמוריס של ביטול תורה. ושל קרי ונם להיותה האשה אין המקטרגים מקנאין בה כמו האיש לכך מזכיר האדם בתפילתו שם אמו ולא שם אביו לי כמי י"ל כיון שהאשה מזרעם תחלה יולדת זכר כמלא היא היתה סיבה לביאתו לשו"ז לכך מייחס עלמו לה ולא ניחא לי בזה דבאמת מלינו נם הנקבה תחמר בר פלוניתא ובתופן אחר כ"ל בס"ד דאביי דאב ואם שותפים הם בולד עכ"ז האם עיקר הן מלד הגשמיות הן מלד הנפשיות דלתתו חכמי הטבע שהאם בריאה לע"פ שהאב כחום מלד חולד בן בריא משא"כ להפך כמלא מלד הגשמיות האם עיקר וכן מלד הנפשיות כותה האם בעת הזווג פועלת בילד יותר מן כוחה האב וכמ"ש ביבי כשהוליד את דוד הע"ה:

זוהר לך לך דף פד ע"א

הכא לעבדך דא מלכא משיחא כדאמרן מלך שחם · והשיבה לבן אחיך וכי לא הוה בריה דיבי ליהו על דאיהו אחר בשמא דאמיה ולא בשמא דאבוי אלא הא אוקימנא דכד ייתי ב"נ לקבל מלה עלאה לאדכרא בעי למיהך במלה דאיהו ודאי ועל דא אדכר לאמיה ולא לאבוי · ותו הא תניון (ל"פ ג"ג דהא) דדא מלך כדקאמרן · אחר כ' שמשון

רבי ראובן מרגליות מקור חסד על ספר חסידים סי' רמב

אל נא תהי כמת שדבריו תמוהים), ויתבן שזהו כאשר הביא הרמב"ן בר"פ תזריע שהאם נותנה החומר והאב הצורה ובכן כשמתפללים על בריאת הגוף מזכירים האם אבל כשמתפללים על נשמת הנפטר מזכירים שם האב, וגם לאשר חלק אמו בשר ודם בלה ונרקב ואך מחלק האב שהן העצמות מתקיים הנסכא שממנו התחיה. [ב] ראה בסוף זה הספר בקונטרס חסדי עולם.

SPONSORED LZ"N
AHARON BEN YAAKOV SHALOM • LEAH BAS YITZHAK